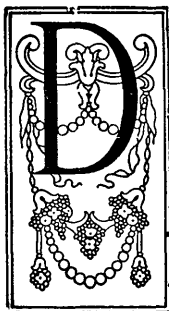

Die Afrikaanse Psalmberyming

Aangrypende Skoonheid van Totius se Vertolking

deur

G. Dekker

Die verskyning van die Afrikaanse Psalmboek binnekort sal die skone kroon wees op een van die belangrikste en vrugbaarste periodes in ons ontwikkelingsgang as volk. Die afgelope sestig jaar was vir ons 'n tydperk van worsteling en smart, worsteling om 'n volk te word, smart deur soveel wat van binne uit of van buite af hierdie geestelike groei belemmer het. En die wonder het plaasgevind dat juis die droewige ontgogeling, die berowing van die Vryheid, daardie volkswording hom laat voltrek het. Die volgende dertig jaar gee die verrassend snel opbloeïende jong letterkunde uiting aan hierdie konsolidasie tot 'n volk op alle gebied. Die feit dat een van die eerste tekens van die ontwaking van die kragte wat in dit alles werksaam was, omstreeks 1875 en by hernuwing ná die oorlog, die behoefte aan 'n Bybel in die eie taal was, is veelseggend. Ook in hierdie tydperk het die ideële strewe van ons volk sy stukrag ontleen aan sy godsdiens. En as daar vandag soveel is wat ons waarsku teen skorskatting en chauvinisme, soveel is wat selfs stem tot pessimisme, as die politieke verskeurdheid, die diep invreterende inwerking van vyandige vreemde invloede, wat tans so sterk werksaam is as hulle seker nog nooit in ons volkslewe was nie, ons laat wanhoop aan die toekoms, dan laat die verskyning van die Afrikaanse Bybel en tans van ons eie Psalmboek ons weer ineens beseft dat onder al hierdie uterlike verwarring en koersloosheid daar 'n onverwoesbare, gawe kern is, dat daar in die diepste van die volksiel geheimsinnige kragte onkeerbaar aan die werk is. En dan glo ons weer aan die toekoms. . . . en geloof is alles in die stryd! Dit nog afgesien van die groot invloed wat ons van hierdie twee werke op ons godsdienslike lewe en dus op ons volkslewe op alle terreine mag verwag.

Dis nie my bedoeling om hier 'n verhandeling te skrywe oor die geskiedenis van die ontstaan van die Afrikaanse Psalmboek nie. Ek wil alleen my blydschap uitspreek dat dit die produk is van die samewerking van die drie Hollandse Kerke — ook dit is vir my nie toevallig nie en versterk my geloof in die toekoms.

Ek stel my in hierdie opstel ook nie ten doel om 'n literêr-wetenskaplike, kritiese bespreking van die Afrikaanse beryming te gee nie. By hierdie geleentheid wil ek slegs op die skoonhede wys. Ons psalmboek is nie volmaak nie, dis mensewerk. Ons sal aanstons sien watter groot moeikhede die berymer moes oorwin. Wel is ek daarvan oortuig dat ons psalmboek 'n waardige plek sal inneem naas dié van ander volke. Die gedeeltes wat totnogtoe verskyn het, is ook in Nederland met groot waardering ontvang, en in die Nederlandse Christelike pers word telkens die versugting geslaak of ook die Nederlandse psalmboek nie hersien kan word nie, en verskillende beryminge wat die vrug is van suiwer persoonlike inisiatief, sien daar die lig.

Die Nederlandse Psalmboek was eeue lank ons troos, was een van die kragtigste geestelike wapens waarmee die blanke beskawing in Suid-Afrika hom gehandhaaf het. Daardie psalms het oor ons vlaktes geklink vanaf dat die Trekker sy verskyning hier gemaak het, hulle het tot God opgestyg as innige gebed in die ure van benoudheid, as lofsang in die blydschap om die uitreding, ons het ons dierbares en ons volkshede sien sterf met dié woorde op die lippe. Hulle is nes die Statebybel gewortel in die siel van ons volk en was een van die vormende faktore in die wording van 'n eie Afrikaanse kultuur. Die onsterflike skoonheid van die heerlikste sange daarvan moet veel daartoe bygedra het om die skoonheidsgevoel in ons te laat ontwaak en te

voed. Die afskeid van daardie psalms sal die oueres onder ons dan ook vervul met weemoed en moet ons almal vervul met piëteit en dankbaarheid.

Daardie psalmboek is egter saamgestel in 'n tyd van diep geestelike insinking, en daarom bevat dit naas veel wat so onvergeetlik skoon is, ook veel wat oneg en geswolle, selfs 'n onsuivere vertolking van die Skrif is — iets wat ook in Nederland beseft word. Waar ek 'n enkele keer die beryming van Totius vergelyk met minder geslaagde gedeeltes uit die Nederlandse Psalmboek, doen ek dit omdat hierdie metode voor die hand lê. Ek vertrou egter dat die leser hierin geen gebrek aan piëteit sal sien nie.

Die woord *psalmberyming* is 'n onbevredigende want misleidende woord. Dit dui as hoofsaak aan iets wat slegs bykomstig is: die rym, die musikale stylmiddel wat in die Hebreeuse poësie geen rol speel nie maar in die moderne Westerse digkuns algemeen gebruiklik is. Veral die volkspoësie bedien hom met voorliefde hiervan, en die „berymde” psalm vir kerklik-liturgiese doeleindes is in sekere opsig volkspoësie. Dat die rym egter slegs stylmiddel is en nie tot die wese van poësie behoort nie, blyk duidelik uit die feit dat van die beste gedigte van die grootste kunstenaars van vroeër en vandag rymloos is. Omdat die woorde „psalmberyming” en „berymmer” egter so vas ingeburger is, sal ek gerieflikheidshalwe ook gebruik daarvan maak.

Wat ons eintlik bedoel met „psalmberyming” is die *vertolking* van die Hebreeuse psalms in moderne Westerse versvorm. Dit beteken dus dat die vertolker hom heeltemal moet inlewe in die ontroering van die oorspronklike gedig. Hy moet so vervul wees daarvan dat hy dit in sy Westerse taal en digvorm kan herskep. Hy moet dus skeppende digter wees wat sy sielelewe kan verwoord, sinnelek waarneembaar kan maak deur die musikaal-plastiese middel van die woord. „Iet van d'eene taal in d'ander, door eenen engen hals te gieten, gaat zonder plengen niet te werk,” was reeds Vondel se bevinding met vertaalwerk. Hoeveel te meer sal dit geld van hierdie herskeping waar die kunsvorme, die beeldspraak, die taalstruktuur so verskil. Wel is daar tussen die Christen- en die Hebreeuse sanger die affiniteit van die geloof, van die aanvaarding van die goddelike inspirasie van die Psalms, wel behoort Israel tot die belangrikste van ons „geestelike voorouers,” maar dié Psalms is geskrywe in die taal van 'n primitiewe Oosterse volk, en die herskepper moet vir die Christen-gemeente sy psalms dig in daardie Oosterse beeldspraak en segging sonder om so sterk in te gaan teen die Westerse siening en voorstellingswyse dat dit duister of dwaas word.

Vir hierdie intens geestelike werksaamheid is die vryheid van selfverwesenliking wat onmisbaar is vir alle kuns, nodig. Maar die psalmvertolker se vryheid is van gans ander aard as dié van die gewone lirikus. Hy is gebonde aan allerlei beperkinge waarvan die skepper van die vrye lied nie weet nie. Net soos elke kunstenaar is hy noodwendig individueel in sy ontroering en in die verbeelding daarvan — dit is die wese van alle kuns. Maar hy mag nie individualisties wees nie. Dit sou hom ongeskik maak om die oorspronklike suiwer weer te gee, dit sou hom ook verhinder om in sy herdigting op te tree as vertolker van die ontroering van die singende gemeente saamgekome in die „samekoms der heiligen,” waarin sy eie ontroering moet oplos met versmelting van alles wat eie is alleen aan

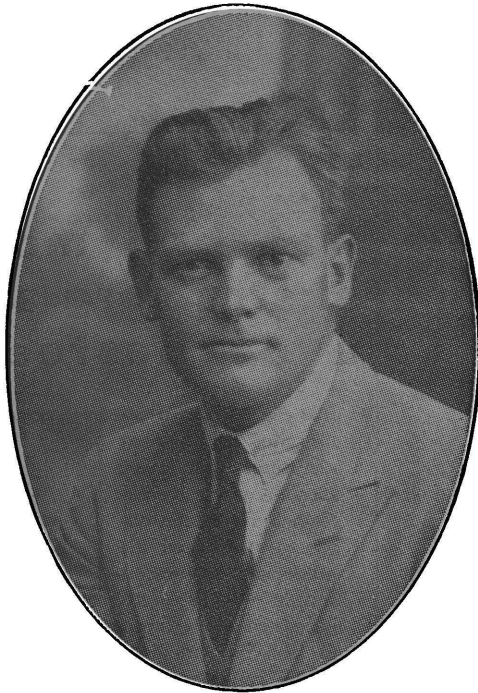
homself en vreemd is aan die gemeente. Die wonder wat openbaar word in die Hebreeuse Psalms moet opnuut geskied: wat Dawid fel persoonlik deurleef het, het hy deur die geloof gesien as die sielservaring van al Gods kinders en nie van homself alleen nie. Immers, God was vir hom die middelpunt, en nie die mens nie. So moet ook die vertolker in sy persoonlike beleving van die geheimenisse van die geloof soos geopenbaar in die psalmdigter se ontroeringe, kom tot „selfontlediging,” tot so 'n verdieping en Godgerigtheid dat die eie ek verdwyn. Alleen só kan hy die verhewe eenvoud en innigheid bereik wat die kenmerk is van die Hebreeuse sange — deur sy geestelike ingesteldheid, wat alleen moontlik is deur die geloof. Wat nie wegneem nie dat hy ook bewus willend steeds sal moet stry teen individualistiese sieninge en ontroeringe, wendinge en segswyse, opsetlike vermooring, wat nêrens meer uit die bese is as hier nie. Die kunsgevoelige Revius, wat in sy beste verse sy Calvinistiese geloofsontroeringe veropenbaar het in die fynste gloed van Renaissance-skoonheid het homself nie te hoog geag nie om die digterlik minder geslaagde maar onder die Hervormdes so geliefde beryming van Datheen te verbeter toe hy beseft het dat dit vir sy geloofsgenote aanneemliker sou wees as 'n selfstandige vertolking van sy hand. Hy onderneem in alle nederigheid hierdie taak as ander dit nie aandurf nie, en hy stel as eis:

Maar gunt ons dat een weinig uwe veder
Tot het begriep der kleinen zich verneder.
Uw hoge vlucht wat naar de aarde daal.
Hebt gij verschiet van ongemeene taal,
Hebdij een vloed van diep-gehaalde reden,
Ei, spaart ze, om die elders te besteden.
Zoekt klaarheid, zoekt eenvoudigheid alhier.
En wijket niet van Davids zoete lier,
Poogt zijnen en niet uwen zin te treffen,
En ons met u ten hemel op te heffen.

Dit hou egter nie in dat van die digter beryminge verwag moet word wat deur 'n skoolseun sonder die minste inspanning begryp en meganies opgedreun kan word nie. En as poësie én as vertolking van die tog ook nie deur iedereen dadelik ten volle begrepe Hebreeuse Psalms, sal sy werk dieptes hê wat verborge bly vir wie nie die rypheid besit of die drang voel om deur die nodige inspanning daartoe deur te dring nie.

Net soos die Hebreeuse psalms is ook die berymde psalms bedoel om gesing te word. Hulle moet dus die karakter van sang dra, of, soos Camphuysen dit uitgedruk het, „zowel zingelik als lezelik” wees. Die Afrikaanse berymer se taak word nog bemoeilik deur die feit dat vir die meeste psalms die Nederlandse melodie behou is, dit wil dus sê die Nederlandse versmaat. As ons bedink die verskil in ritme tussen die twee tale, sal ons beseft watter moeilike eise dit stel. 'n Vorm wat natuurlik is vir die Nederlandse taal, met sy slepende uitgange, moet soms uiters lastig, in sommige gevalle selfs heeltemal ongeskik wees vir Afrikaans, met sy afgeslete uitgange, waardeer die gedragenheid dus op 'n ander wyse bereik moet word. Sowel die berymer as die verskillende kommissies het die voorkeur daaraan gegee om die berymde versvorm, wat al so tradisie geword het, te behou. Suiwer literêr kan teen hierdie vorm, wat die digter so aan bande lê en so maklik lei tot rymdwang, ernstige besware ingebring word. Die kunsgevoelige, literêr ontwikkelde enkeling sal aan die vryere, rymlose vorm in baie gevalle die voorkeur gee. Vir die groot gros geld egter die teendeel. Dat die berymde psalm tradisie geword het, is nie toeval nie — dit hang saam met die karakter van alle volkspoësie, waartoe die metriese psalm ook in sekere sin behoort. In die volkslied speel die rym, in minder of meerder suiwer vorm, 'n groot rol. Vir die eenvoudige gemoed behoort die musikale effek van die reëlmatig terugkerende klank tot die wese van poësie. Dit gee hom este-

tiese bevrediging, skep 'n sekere verhewe gemoedelikheid en tog ook erns, dit laat die verse ook makliker in die geheue hang. Hiermee wil ons natuurlik die psalmvertaler nie verneder sien tot 'n rymelaar nie — ons verwag van hom d. : hy die volksaardige vorm veredel en verfyn tot 'n sang waarin die ontroering sig behalwe in die sponstaan opklinkende rym ook in die suiwerheid en suggestiwiteit van beeld en ritme openbaar.

Prof. G. Dekker

Insiggewend is ook dat Totius se poging in Ps. 7 om los te breek van die meganiese gepaarde rym, wat in die Nederlandse bewerking 'n nare dreun geword het, goed geslaag het. Totius se veel sterkere ontroering en beeldende krag kon hulle hier nie skik na die starre rymskema nie. Vergelyk slegs:

Zoo zullen zich geheele scharen
Van volken om U heen vergaren;
Beklim dan, boven dit gewoel,
Uw hemeltrou, Uw rechterstoel.
De Heer zal al de volken richten,
En 't onrecht voor het recht doen zwichten.
Geef dan, o Heer, dat voor elks oog
Mijn recht en vroomheid blijken moog!

Heer, ontwaak en keer sy gramskap
met die vuurskerm van u wraak!
Daag hom voor U regtersetel;
Laat my tot my reg geraak!
Straal U vonnis voor die oë
van die volke op hom neer!
Keer dan majesteitlik, Here,
na die eewige hoogtes weer.

Hiermee is al die eise waaraan die werk van die psalmberymmer moet voldoen, nog nie genoem nie. Hy is ten strengste gebonde aan die eksegetiese en leerstellige inhoud van die oorspronklike. Dit beteken dat hy toegerus moet wees met wetenskaplike metode en kennis, die leerstellige inhoud en interpretasie van die psalms moet ken, ook in die lig wat die Nuwe Testament daarop werp. Ken is nie die juiste woord nie — sy aan- en deurvoeling moet hierin gefundeer wees. Maar watter ingespanne studie moet daaraan nie voorafgaan nie!

Ten slotte: die strengste toets wat gestel word aan die psalmvertolker, is dat hy die vermoë moet besit om hom in te lewe in honderdvijftig psalms. Die verskeidenheid wat ons hier aantref, is die verskeidenheid van nuanses van 'n paar grondstemminge: ootmoedige kleinheids- en sondebeseft, innige klag en smeking, heilige haat en hoon teen die Godsvyand, dankbaarheid en juiging oor die verlossing, verheerliking van Gods majesteit en regverdigheid en genade. Alleen wie só diep ingedaal en ingeleef het in die psalmdigter se gemoedstoestande, sy stryd, sy kleinmoedigheid, sy jubilering, dat daardie ontroeringe ook dié van sy eie siel geword het, alleen hy kan in elke psalm 'n nuwe openbaring sien van die misterieë van die geloof en van die Godsplan, telkens opnuut 'n ontroerde vertolking daarvan gee, sodat hy nie verval in swakheid van deurvoeling van elke nuanse, wat dadelik tot gevolg sal hê eentonigheid en cliché nie.

Hier moet daarop gewys word dat sommige psalms baie ver buite ons moderne gevoelsfeer lê en ons esteties nie kan ontroer nie. Watter berymer kan vandag 'n vloekpsalm soos Ps. 58, met verse soos die volgende, navoel en 'n ontroerde vertolking daarvan gee?

„Laat hulle wees soos 'n misgeboorte wat die son nie gesien het nie.

Die regverdige sal bly wees as hy die wraak sien; hy sal sy voete was in die bloed van die goddelose.”

Of Ps. 237, 9:

„Gelukkig is hy wat jou kinders gryp en verpletter teen die rots!”

En by watter geleentheid sal die behoefte gevoel word om dié beryming te sing?

Uit dit alles sal dit wel duidelik wees dat die kuns van psalmberyming 'n kunsoort op sigself is, wat beantwoord aan 'n heel besondere roeping en gebonde is aan die heel besondere eise wat daaruit voortvloei. Wie hierdie kunsoort gaan toets aan die norme van vrye liriek, wie 'n psalmvertolking gaan beoordeel asof hy 'n gedig van Boutens of Van Wyk Louw voor hom het, sondig teen die eerste beginsel van letterkundige kritiek. Sware beperkinge is aan die psalmberymmer opgelê, maar ook hier geld die gevleuelde woord van Goethe: „In der Beschränkung zeigt sich erst der Meister.” Ook hier moet die beperking digterlike „vinding wetten” — daarvoor moet die herdigtig onderneem word as 'n geloofsdaad.

Die geskiedenis van die Protestantse psalmberyming onder die Wes-Europese volke is uiters interessant. Dit begin met Calvyn se uitgawe in Straatsburg, 1539, van „Aulcuns pseaulmes et cantiques mys en chant,” hoofsaaklik beryminge van die wuife hofdigter Marot, wat aan die Franse hof onder Frans I en veral onder Hendrik II sterk in die mode geraak het: vorste en howlinge, o.a. Catharina de Medici, het elkeen hulle lyfpsalm gekies wat hulle gesing het op selfgekose wêreldlike melodieë, o.a. van jag- en minneliedjies! Later komponeer Bourgeois e.a. vir Calvyn se psalmboek die onsterflik mooie melodieë wat ons vandag nog sing, sy dit in enigsinse gewysigde vorm. Ook hieraan lê in baie gevalle wêreldlike sangstelsies ten grondslag. In Nederland was die beryming en veral die „uitbreiding” (vrye verwerking) van die psalms 'n geliefde vorm van digkuns tydens die tweede helfte van die sestiende eeu en tydens die sewentiende eeu. Die na die Franse beryming bewerkte psalms van Petrus Dathenus het lank geliefde gebly. Daarnaas het kunstenaars so sterk verskillend as Van der Noot, Lucas de Heere, Marnix van Sint Aldegonde, Vondel, Camphuysen, Revius, selfs die humanis Hooft, hulle kragte aan hierdie genre beproef en skone poësie gelewer, maar daaruit het nooit 'n volledige psalmberyming ontstaan wat beantwoord aan die eise hierbo genoem en deur die Kerk aanvaar kon word nie. Eers in die agtiende eeu is 'n nuwe psalmboek opgestel. Dis nie die werk van bekende digters nie en vertoon naas die skoonheid van heelwat beryminge al die gebreke van daardie eeu. Ook moet daar heelwat kritiek uitgebring word op die leerstellige en eksegetiese inhoud. Dit is die beryming wat tans nog in Nederland en in ons land in gebruik is.

Soos 'n Willem die Swyger, 'n Abraham Kuiper, 'n Andries Pretorius, 'n Paul Kruger, 'n Langenhoven opgetree het toe die tyd om 'n leier geroep het, so is Totius ons gegee toe die tyd geroep het om 'n psalmberymmer. En hierdie kunstenaar se ontwikkelingsgang as mens en as digter is so kennelik 'n voorbereiding vir hierdie hoë taak, die kroon op sy lewenswerk, dat ek daarin alleen 'n goddelike bestiering kan sien.

Seun van die geniale leier van die Eerste Afrikaanse Beweging, groei hy op in die Christelike nasionale sfeer van die Genootskappers. Na die oorlog, waarvan hy 'n deel meemaak op kommando, vervul hy sy roeping as volksdigter deur uiting te gee aan die verbysterende smart van sy volk en agter daardie lyding die Raadsplan van God te sien. Van die begin af word sy poësie gekenmerk deur die Calvinisties-visionêre siening, die simboliek, die skouing van die geestelike waarheid agter die toevallige, tydelike verskyninge. Ook merk ons al dadelik die invloed

van Bybelse motiewe en beelde in sy kuns. Maar wat hy as profeet, as siener geskou het in die lot van sy volk, moes deur die smart en beproewing in sy persoonlike lewe eers aan eie siel geheilig en verinnig word voordat hy die geloofsontroeringe van die psalmrigger so intens kon belewe dat hy hulle kon vertolk. Die visionêre verheerliker van Gods Raadsplan in die lydensnag van sy volk, die boetprofeet moes eers

Totius

worstel om in sy eie lewe daardie lig te sien voordat hy in staat sou wees om vir sy volk die poësie van die Hebreuse psalmdigter te herskep wat tegelyk so sterk nasionaal en so intiem persoonlik is en uit hierdie twee wesenstrekke deur die goddelike inspirasie gegroei het tot universaliteit. Daarby het Totius 'n voorbereiding gehad waarvan die belang moeilik oorskakel kan word. As een van die vernaamste Bybelvertalers, wat sy stempel sterk afgedruk het op hierdie grootse werk, was hy o.a. belas met die oorsetting van die Psalms. Uit hierdie werk het sy drang tot psalmberyming gegroei. Hy het dus nie eers al die moeisame voorbereidingswerk waarop ons hierbo gewys het, gedoen as middel tot 'n doel nie, maar as hy saans vermoed gaan rus het nadat hy hom die hele dag verdiep het in die Hebreuse sange, het die ontroering hom aangegryp, en in die nederige vertrekke van sy plaashuis het hy in die bed, by die lig van 'n kers op 'n stoel, sy berymings neergeskryf. Só het die eerste en tal van die mooiste vertolkings ontstaan.

Na my opmerkinge oor die moeilike eise waaraan die werk van die psalmvertolker moet beantwoord, sal wel niemand verwag dat Totius se beryminge oral ewe goed geslaag het nie. Dit kan wel nie anders nie of die besieling was nie altyd ewe sterk nie, sodat ons in sommige verse, selfs strofes of hele psalms, 'n sekere matheid voel, met die onvermydelike literêre gevolge daarvan. Dergelike by alle mensewerk noodwendige swakhede kom in alle berymings voor en, sover ek kan oordeel, in die meeste in veel groter mate as in Totius s'n. Maar by die heuglike verskyning van die Afrikaanse Psalmboek, waarna so lank en met soveel verlange uitgesien is, lê dit voor die hand dat ek veral die aandag vestig op die groot skoonhede daarvan. Die ryke stof is hier so oorweldigend dat ek slegs op die belangrikste hoofpunte kan wys.

Die beryming van Totius is deur kerklike kommissies ten opsigte van die eksegetiese en leerstellige inhoud gekontroleer. Suiwerheid in hierdie opsig is egter nie slegs 'n teologiese kwessie nie, maar ook 'n estetiese eis. Daarom het ook die literatore van die revisiekommissie, sover hulle daartoe bevoeg was, aan hierdie aspek, wat die wese van die vertolking raak, gedurig hulle aandag gegee. En die wyse waarop die berymer hom ook in hierdie opsig van sy taak gekwyt het, is een van die grootste skoonhede van sy werk, druk die stempel van egtheid daarop.

(Vervolg op bladsy 87.)

Die Afrikaanse Psalmberyming

(*Vervolg van bladsy 15.*)

As die Nederlandse berymer Ps. 139 vs. 24 („en lei my op die ewige weg”) omdig tot:

En doe mij toch met vaste schreden
Den weg ter zaligheid betreden,

dan is dit ook esteties storend, want onbybels, onwaar, 'n verknoeiing van die innige gebed. Suiwer in die ootmoedige gebedstoon, in die gees van die hele psalm en ook van die hele Skrif is die Afrikaanse vertolking:

En lei voortaan my wank'le skrede
tog op die weg van eeuw'ge vrede.

Bekend is die onskriftuurlike braafheidsverheerliking van die Nederlandse psalmvers (1 vs. 4):

De Heer toch slaat der menschen wegen gā,
En wendt alom het oog van zijn genā
*Op zulken, die, oprecht en rein van zeden,
Met vasten gang het pad der deugd betreden;*
God kent den weg, die eeuwig zal bestaan,
Maar 't heilloos spoor der boozen zal vergaan.

Die Afrikaanse prosavertaling lui: „Want die Here ken die weg van die regverdige, maar die weg van die goddelose sal vergaan.” Hoeveel suiwerder is Totius se vertolking:

*God ken die pad waarop sy volk moet gaan;
sy oog is dit wat hulle gadeslaan
en met sy lig hul lewenspad bestraal het;
maar sondaarspad wat van Hom weggedaal het —
dit moet vergaan; onkeerbaar in hul spoed,
loop hul oplaas 'n afgrond tegemoet.*

Die berymde psalm is uit die aard van die saak dikwels 'n digterlike parafrase waarin die gedagte van die Hebreuse psalm meer eksplisiet vertolk word. Ook die noodsaaklikheid om 'n vers of strofe te „vul,” maak 'n sekere mate van uitbreiding soms nodig. Hierdie vryheid moet aan die berymer gelaat word, mits die uitbreiding nie uiterlike fraaiing, mooidoenery word en nie ingaan teen die gees van die psalm of van die Skrif nie. 'n Mooi voorbeeld van geslaagde en gewettigde uitbreiding vind ons in die pas aangehaalde verse van Totius: dis 'n meer eksplisiete weergawe van die oorspronklike, en in die tweede gedeelte getransponeer in meer konkrete siening. Let op die fyn plastiese trekke „weggedaal” — 'n minder oorspronklike digter sou die tradisionele en deur gedurige gebruik weinigseggende „weggedwaal” gebruik het. Oor die algemeen bly Totius binne hierdie perke van gewettigde uitbreiding — wa'r hy 'n gedagte ingevoer het wat nie in die teks self staan nie, het hy oorspronklik gewoonlik in 'n voetnoot verwys na die Bybelteks waaraan dit ontleen is. In baie gevalle bly hy egter heel na aan die oorspronklike en bereik dikwels 'n verrassende effek deur

woordelike oorname daaruit. Let byv. op die beeldende verse van Psalm 147 (6—7):

Hy stuur van bo sy koningswoord,
snel vlieg dit heen van oord tot oord.
Dit is die God van lug en weer
wat strooi soos wol sy sneeuwlok neer.
Natuur moet op sy wenk pas:
Hy strooi rondom sy ryp soos as,
die waters groei tot ysblok aan —
wie kan voor so 'n kou bestaan?

Hy stuur sy woord, sy wind — hul smelt.
Die waters stroom weer oor die veld.

Die Bybelwoorde lui:

„(Hy) wat sy bevel na die aarde stuur — sy woord
loop baie vinnig.
Hy gee sneeu soos wol; Hy strooi sy ryp soos as.
Hy werp sy ys heen soos stukke — wie kan bestaan
voor sy koue?
Hy stuur sy woord en laat hulle smelt; Hy laat sy
wind waai — die waters loop.”

Vergelyk hierdie sober-direkte weergawe met die ook mooie Nederlandse beryming en kyk wat daar ingelas is:

Hij zendt op aarde Zijn bevelen;
Zijn woord loopt snel door 's werelds delen;
Hij geeft de sneeuw om 't land te dekken,
En tot een zachte wol te strekken;
*Wier wond're vlokken voor elks oogen
Gods macht en wijsheid klaar betoogen;*
Of strooit weer, *ten bekwamen stonde,*
Den rijm, als stuiwend' asch, in 't ronde.

Wie zou niet voor Gods grootheid bukken?
Hij werpt Zijn ijs daarheen als stukken;
Wie kan bestaan voor Zijne koude?
Daar niemand die verduren zoude,
Moet rijm en ijs weer *met elkand'ren,*
Op Zijn bevel, in vocht verand'ren;
Want, waait Zijn wind, de waat'ren vloeien;
Rivier en beek begint te groeien.

Let verder op dat die Nederlandse digter, afgesien van die gekursiveerde uitbreiding, die „sneeu soos wol” nie gesien het as visuele beeld nie en dat hy hom in „ten bekwamen stonde” en „met elkand'ren” bedien van niksseggende stoplappe. Aan hierdie gebrek het Totius ook nie altyd ont-kom nie, maar in vergelyking met die Nederlandse beryming sondig hy selde in hierdie opsig.

Dat hy die oorspronklike so sober-getrou, sonder storende invoegsels, kon weergee, is omdat hy hom so verdiep het in die Hebreuse psalm dat hy die toon en stemming in hom opgeneem het. Die gedig *as geheel* het herleef in sy beryming, dit het 'n eenheid gebly waardeur die gevoelstroom van begin tot end stroom. Daarom is elke vers nie afsonderlik moeisam in mekaar geknutsel nie. Elke strofe dein voort op die dinamiese gang van die geheel. Uit hierdie besef van die organiese eenheid van elke psalm vloeit die ander skoonhede van die beryming voort. Dit het die digter ook in staat gestel om in baie gevalle sonder verlies sy beryming korter te maak as die Nederlandse — Ps. 119 het hy geredusee: van 88

tot 63 strofes. 'n Vergelyking van die bo aangehaalde beryminge van Ps. 147 verklaar hoe dit moontlik was en selfs as 'n vooruitgang beskou moet word.

Juis deur sy diepgaande kennis van die eksegetiese inhoud, die aanleiding tot die ontstaan, die geleentheid waarby hierdie sange gesing is, het Totius verskillende daarvan weer op verfrissende wyse gesien as geleentheidssange. Hoe herleef die Messiaanse Ps. 45 weer vir ons in al sy gloed as huweliksang. Hoe mooi dui die volgende vers aan dat Ps. 5 bedoel is as gebed by die môre-offer:

O Hoor my pelgrimsmôrebede.

En hoe dui die derde strofe die geleentheid aan waarby Ps. 81 gesing is:

Laat basuine klink
as aan lae transe
nuwe maan weer blink!
Blaas hul nog 'n keer
as die Paasmaan weer
skyn met volle glanse.

Maar die triomf is in hierdie opsig wel Ps. 134, wat een van die juweeltjies van ons religieuse poësie geword het. Die digter sien dit, soos dit ook in die Afrikaanse Bybel aangegee word, as 'n nagtelike begroeting, 'n bedevaartslid. Na die eerste strofe, wat die geleentheid aandui:

O Priesters wat voor God bly staan
wanneer die sonlig ondergaan,
wanneer die laaste straal verskiet —
o Loof die Heer in sang en lied!

sien hy dit weer as beurtsang tussen die volk wat om bemiddeling, by God smeek, en die priesters wat die seën uitspreek:

Die volk:

o Hef vir ons 'n naglied aan
wanneer ons weer van hier moet gaan;
hef priesterlike hande en pleit
as alles rus in donkerheid.

Die priesters:

Die Heer se seën sal met u gaan,
en ons sal biddend voor Hom staan.
Hy wat beveel en — dit geskied,
Hy sal sy seën oor u gebied.

Wat 'n wyding gaan daar uit van hierdie psalm, wat ons ook in die skone Nederlandse vorm so lief het. Let op hoeveel suiwerder die slotstrofe in die Afrikaanse beryming is as in die Nederlandse beryming en in die Afrikaanse Bybel. Die digter het hier 'n veel beter Afrikaanse vorm gevind vir die Hebreuse jussief, die wys gebruik wanneer die priester kragtens sy amp die seën van die Here gebied, nie afsmeek of toewens nie. Ons Protestantse erediens is so arm aan liturgie. Wat 'n geestelike verryking sou dit nie beteken nie as ons in die toekoms die aandiens sou besluit met die sing van hierdie heerlike psalm!

(*Slot volg.*)